

Grønnegade, Roskilde

ROM j.nr. 2350,
"GRØNNEGADE",
Roskilde Dms.,
Sømme h.,
Københavns a.

Undersøgelsens baggrund

Den 7. juni 2005 blev Roskilde Museum kontaktet af Roskilde Kommune, der meddelte, at man under gravearbejde i Grønnegade var stødt på "menneskeknogler". Ved en besigtigelse samme formiddag kunne det konstateres, at der var opgravet tekniske prøvehuller i Grønnegades sydside forud for Roskilde Forsynings ledningsarbejder mellem Hersegade og Allehelgensgade.

Ud for Grønnegade 20 kunne iagttages rester af en stenbrolægning i hullets sider ca. 1 m under eksisterende vejbane, og yderligere end intakt stenbrolægning i hullets bund ca. 1,25 m nede. Efter aftale med bygherren, Roskilde Forsyning (Roskilde Kommune), gennemførte museet de nødvendige arkæologiske undersøgelser i ledningsgrøfter og stikhuller i den takt, de blev opgravet. Bemeldte "menneskeknogler" viste sig at være dyrebene.

Administrative data

I alt undersøgtes 14 huller beliggende fra hjørnet af Allehelgensgade/Grønnegade til hjørnet af Tolbodgade/Grønnegade. Alle huller lå i vejbanens sydlige del.

Original dokumentation og genstandsmateriale befinder sig på Roskilde Museum.

Bygherre og ledningsejer var Roskilde Forsyning, der i den egenskab også bekostede undersøgelsen.

Topografi, terræn og undergrund

Udgravningen foregik i den sydlige del af Roskildes middelalderlige bykerne. Den vestlige ende af Grønnegade var i middelalderen en del af en "adelgade" eller "kongens hærstræde", der drejede mod sydøst til den nuværende Jernbanegade, omtrent hvor Fruegade udmunder i Grønnegade.

Eksisterende terræn ligger ca. 42 m o.DNN. Undergrunden bestod af sandet moræneler, der generelt lå 1,5 m under nuværende overflade.

Udgravningsmetode

Hullerne blev gravet med maskine under arkæologisk opsyn. Fladerne blev tegnet på folie i målestok 1:20 og profiler i 1:10. Udgravningsgrænser blev indmålt med totalstation i system 34.

Anlægsspør som brolægninger fik fortløbende numre (f.eks. 'A2'). Profiler er blevet navngivet efter ud for hvilket husnummer, de er registreret (f.eks. 'Grønnegade 2').

Undersøgelsens resultater

Som det første opgravedes en 20 m lang og ca. 1 meter bred rende med en brolægning af marksten udfør Grønnegade 20-22. Den var nogle steder forstyrret af senere anlægsarbejder. Omtrent 20 – 25 cm under brolægningen fandtes endnu en brolægning af marksten.

Ud fra nr. 22 var en ansamling af tæt liggende kampesten, der kan være resterne af et fundament fra en bygning.

Øst herfor, i retning mod Hersegade, blev ikke konstateret brolægninger eller andre intakte fortidsminder eller kulturlag.

Mod vest blev fra Grønnegade 18 til krydset Grønnegade/Allehelgensgade påvist en øvre brolægning af marksten lagt i gul sand eller mørtel og en dybere liggende brolægning af flintknolde, der var lagt i sand eller blåler. Den vertikale afstand mellem de to brolægninger svingede fra 50 cm til 90 cm. Imellem brolægningerne var et kulturlag, der er opstået ved at man har smidt affald ud på gaden. Enkelte steder fremkom læderaffald og knogler i dette lag umiddelbart over flintbrolægningen. Ud for Grønnegade 7 var et ca. 20 cm tykt lag af uomdannet organisk materiale under flintbroen, og nærmest Allehelgensgade sås desuden et ca. 30 cm tykt sandet muldlag, som må være oprindeligt.

Konklusion

I middelalderlige kilder omtales bl.a. Skomagergade, Algade og Bredgade – Grønnegade som ”kongens hærstræde” eller ”adelgade”, dvs. væsentlige gadeforløb, der ikke måtte bebygges eller spærres. Det er påfaldende, at de nævnte gader alle har været forsynet med en flintbrolægning, der i Algade er dateret til 1300-tallet. Noget kunne tyde på, at man har udbedret ”adelgaderne” på en og samme gang på dette tidspunkt.

På Ehlers kort over Roskilde fra 1790-91 ses, at Grønnegade mod syd løber ud i, hvad der i dag hedder Jernbanegade. Det gamle vejforløb følger den nuværende Grønnegade, men svinger syd over ved det, der i dag kaldes Lille Grønnegade. I begyndelsen af 1800-tallet blev Grønnegades forløb reguleret således, at den blev forbundet med Hersegade. Brolægningen ved Grønnegade 20-22 hører muligvis til en gårdsplads eller lignende. Ud for nr. 22 er der fundet store kampesten, der kunne stamme fra et fundament til en bygning, og den formodede gårdsplads kunne høre hertil.

Lisbeth G. Langkjær og Jens Ulriksen